

Joanna Joachimiak-Prażanowska

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

Frontowik, głównowierch, opołczeniec, czyli rosyjska terminologia wojskowa w międzywojennej prasie warszawskiej

Trzeci rozbiór Polski w 1795 roku spowodował znaczną stagnację w prasie polskiej na terenach wszystkich zaborów. Taki stan utrzymywał się do czerwca 1815 roku, kiedy to utworzono konstytucyjne Królestwo Polskie. Prasa zaczęła rozwijać się intensywnie, a dominował w tym ośrodek warszawski.

Sto lat później, czyli w chwili wybuchu I wojny światowej, w Warszawie wydawano 169 gazet i czasopism w języku polskim, w tym 14 dzienników i 16 tygodników. Do najpopularniejszych należały: gazeta codzienna „Kurier Warszawski” i „Tygodnik Ilustrowany”.

Odzyskanie niepodległości w 1918 roku spowodowało, że zostały stworzone lepsze warunki do rozwoju prasy. Twórcy gazet i czasopism mogli się więc posługiwać o wiele swobodniejszym językiem niż w czasach rozbiorów. Warto zaznaczyć, że zawód dziennikarski był już przed rokiem 1918 „ściśle związany z działalnością literacką. Pracą dziennikarską zajmowali się literaci, którzy zyskali rozgłos i uznanie krytyki oraz czytelników” [Kmieciak 1981, 36].

Należy podkreślić, iż wśród dziennikarzy funkcjonowali korespondenci wojenni, którzy opisywali wydarzenia bezpośrednio z frontu. Trzeba też pamiętać, że w latach 1919–1921, czyli w początkach badanego okresu, trwała wojna polsko-bolszewicka, w której dochodziło do bliskich kontaktów między żołnierzami polskimi i rosyjskimi. Redaktorzy, będąc świadkami wielu bitew, relacjonując ich przebieg, nie uniknęli w swoich artykułach słownictwa zapożyczonego. Nazywając rosyjskie realia związane z wojną, często nie znając ekwiwalentu polskiego, posługiwali się leksyką wojskową pochodzenia rosyjskiego, co znalazło odzwierciedlenie w prasie warszawskiej.

Materiał leksykalny wynotowano z „Tygodnika Ilustrowanego”, wydawanego w XX-leciu międzywojennym. Czasopismo założył w 1859 roku Józef Unger, słynny właściciel drukarni warszawskiej. W pierwszych latach swojego istnienia tygodnik miał charakter magazynu archeologiczno-historycznego. Już w okresie 1908–1918 – jak zauważa Zenon Kmieciak – „utrwalił swą wysoką pozycję w dziennikarstwie warszawskim. Pismo to było najpoważniejszym periodykiem społeczno-kulturalnym,

i to o zasięgu ogólnopolskim” [Kmieciak 1981, 404]. W badanym okresie (1918–1939) „Tygodnik Ilustrowany” nadal „dysponował wielkim i ważnym dorobkiem publicystycznym i literackim (...), pozostawał w rękach wytrawnych redaktorów” [Paczkowski 1980, 277].

W wyekscerpowanym słownictwie, zapożyczonym z języka rosyjskiego, można wyodrębnić pewne kręgi tematyczne. Utworzyła je leksyka z zakresu różnych dziedzin, m.in. prawa i administracji, polityki, wojskowości, gospodarki, religii, oświaty, kultury i sztuki, mody, żeglarstwa, sportu oraz sztuki kulinarnej.

W tym miejscu warto zwrócić szczególną uwagę na słownictwo związane z wojskiem. O leksyce wojskowej sprzed okresu zaborów wspominali już badacze, tacy jak: Iwo Szlesieński [1985], Anna Bochnak [1975], Stanisław Marciniak [1987]. Jak zauważa Renata Bizior-Ociepa „(...) terminologia wojskowa ukształtowała się przez okres wojen XVII wieku (...)” [Bizior-Ociepa 1999–2000–2001, 999]. Była nasycona dużą ilością zapożyczeń „głównie niemieckich – pisze Zenon Klemensiewicz – później także francuskich. Tylko jazda miała słownictwo rodzime (...). Wysiłki spolszczenia słownictwa wojskowego przypadają już na początek doby nowopolskiej” [Klemensiewicz 1999, 323].

Eksploracji poddano wszystkie roczniki badanej gazety w XX-leciu międzywojennym. Podjęto próbę zinterpretowania znaczeniowego zgromadzonych rusycyzmów słownikowych z zakresu wojskowości na tle ich zapisów w słownikach definicyjnych języka polskiego [SL¹, SWil, SW, SIJP, SJPD, PSWP], w słownikach etymologicznych [SEJPSł, ESJPBa], wyrazów obcych [MASWO, SWO, SWOizO] oraz w innych źródłach.

Zgodnie z zasadą, że: „przez pożyczki rosyjskie w języku polskim rozumiemy zarówno wyrazy genetycznie rosyjskie, jak i inne wyrazy pochodzące z języków trzecich zapożyczone do języka polskiego za pośrednictwem rosyjskim” [SarT 1991, 61], jako zapożyczenie potraktowano nie tylko leksemy rdzennie rosyjskie, lecz także wyrazy (związki wyrazowe) różnojęzyczne, które trafiły do polszczyzny w wyniku oddziaływań języka rosyjskiego².

W artykule przyjęto następującą typologię: za zapożyczenia formalnosemantyczne uznaje się wyrazy, w których z języka obcego zapożyczono zarówno formę, jak i znaczenie; jako kalki semantyczne traktuje się te jednostki, których wtórne znaczenie zostało przejęte ze znaczenia ich obcojęzycznego odpowiednika; do kalk słowotwórczych zalicza się leksemy powstałe w wyniku kopiowania struktury obcego

¹ Wykaz skrótów bibliograficznych zamieszczono na końcu artykułu.

² Por. również spostrzeżenie B. Walczaka: „(...) dany wyraz obcy, niezależnie od swego pierwotnego źródła, jest zapożyczeniem z tego języka, z którego bezpośrednio przejął go język zapożyczający” [Walczak 1982, 176].

wyrazu. Wymiennie stosuje się tu określenia: zapożyczenie formalnosemantyczne i zapożyczenie właściwe.

Wśród omawianej rosyjskiej leksyki wojskowej na uwagę zasługują wyraźnie nakreślone podgrupy semantyczne, takie jak: nazwy broni, umocnień wojskowych, oddziałów i pododdziałów, nazwy stopni, specjalności wojskowych, określenia żołnierzy i słownictwo do nich się odnoszące oraz nazwy wojsk.

Wynotowane wyrazy zaprezentowano w odniesieniu do poszczególnych grup.

1. Nazwy broni:

jednoróg 'działko polowe o komorze stożkowej do rzucania granatów; haubica, granatnik': *Bateria nasza składała się odtąd z dwóch jednorogów, trzech sześciofuntowych i jednego dwunastofuntowego działła* – 21/5/76³; wcześniejsze pośw. pochodzi z pol. pod zaborem ros. [KarR 282]; zapis w SL, SWil, SW (*jednoróg* albo *jednoróżnik*); w SJPD (daw.) z uwagą: „od nazwy herbu (z wyobrażeniem jednorożca) Szuwałowa, który wprowadził ten typ działła w artylerii rosyjskiej w II poł. XVIII w.”; kalka słowotw. ros. *единорог* [SRJaO]; **kindżał** 'długi nóż obosieczny pochodzenia wschodniego; rodzaj sztyletu': *Świecą się w nocy białe jego turbany, połyskują berondele (...) i błyszczące kindżały (...)* – 21/3/45 i 18/34/367; z pol. pod zaborem ros. w KarR 16; rejestruje SWil; SW wskazuje na pośrednictwo ros. (z pers.); w SJPD i SWOiZO ros. z arab.; w SWO ros. z tur. (może od arab.); zdaniem F. Sławskiego [SEJPSł] jest to zapewne pożyczka z ros., błr.; jako rusyc. w pol. etn. notuje BieLat 121; zapoż. właściwe ros. *кинжал* [SRJaO]; **kortik** 'oficerska krótka broń kłująca; kordzik, sztylecik': (...) *splondrowano wszystkie pokoje, skradziono szable, „kortiki” (krótkie marynarskie puginaliki), wina (...)* – 18/34/366; zapoż. formalnosem. ros. *копмук* [SRJaO, WSRP]; **kulomiot** 'karabin maszynowy, działko szybkostrzelne': *Na tłumnie wychodzących z murów więzienia czekają kulomioty, które kładą ich pokotem* – 23/43/695 i 53 przykłady; z pol. pod zaborem ros. podaje KarR 295; są też zapisy z Kresów płn.-wsch. w Czar 16 (z ostrzeżeniem); w dwudz. międzyw. pośw. JoMęd 168 (z Wileńszczyzny); notuje SJPD (rzad.), wskazując na ros. pochodzenie; w jęz. pol. doby obecnej rejestruje BieLat 228, WitR 75, KarRZ 287; kalka słowotw. ros. *нылемѣт* [SRJaO]; **nagan** 'rodzaj rewolweru bębnekowego, zazwyczaj 7-strzałowego produkowanego w Belgii (koniec XIX w.), w Rosji (od 1893 r.) i w Polsce (przed drugą wojną światową)': *Leżąc na ulicy, strzelał jeszcze do ostatniego naboju ze swego „nagana” (...)* – 20/31/605 i 35/32/623; notuje SJPD wznacz. 'rewolwer bębnekowy, najczęściej siedmiostrzałowy (używany w armii rosyjskiej do 1945 r.)'; w SWOiZO od nazwy fabrykanta belgijskiego *Naguan*, ze wskazaniem na źródło ros.; w pol. etn. rejestruje BieLat 129; zapoż. formalnosem. ros. *наган* [SRJaO].

³ Cyfry oznaczają kolejno: rok wydania „Tygodnika Ilustrowanego”, numer, stronę.

2. Nazwy umocnień wojskowych:

blindaż ‘schron podziemny’: (...) *widuje się tam dotąd jeszcze ziemianina, od lat mieszkającego w blindażu wojennym* (...) – 23/34/547 (2 razy) i 19/38/623; znane Polakom w międzyw. ZSRR; w SJPD (z franc.) tylko w znac. 1. ‘stalowe opancerzenie samochodu chroniące przed pociskami’, 2. ‘osłona schronu strzeleckiego’; w pozostałych słownikach także brak powyższego znaczenia; z powoj. pol. wil. rejestruje MęJJP-III 74; kalka sem. ros. *блиндаж*⁴ [SSRLJa⁵]; **transzeja** ‘ciągły rów stwarzający dogodnie warunki do prowadzenia ognia, ułatwiający skryte manewry wzdłuż frontu’: *Widziałem kanał Sueski, którego brzegi (...) poryte są transzejami i zaplecione drutem kolczastym* – 19/28/442; w pol. okresie zaborów w KarR 170; z Kresów pñ. -wsch. podaje KurzW 468 (wśród rusyc.); w nowszym jęz. pol. rejestrują: BielLat 147–148 (z franc. za pośrednictwem ros.), SarT 65 (z jęz. franc.), KarRZ 283; zapoż. właściwe ros. *траншея* [SRJaO].

3. Nazwy oddziałów i pododdziałów wojskowych:

eszelon ‘każdy z oddziałów różnej wielkości, na który dzieli się pułk podczas marszu; oddział wojska’⁶: *Na rozwieziony przez gońców rozkaz ława łamie swój szyk, każdy szwadron rozwija się do szarży „eszelonami”* (...) – 21/5/76 i 19/25/392; z pol. okresu zaborów podaje KarR 120; zapis dopiero w SW w znac. ‘jeden z oddziałów różnej wielkości, na które dzielą się pułki podczas podróży’ (z franc.); w SJPD i PSWP z kwalif. daw., z franc. (*echelon* dosł. ‘szczebel’); z pol. ogólnej (wśród rusyc.) w OstaszW 277 (z okresu drugiej wojny św.)⁷, zapoż. formalnosem. ros. *эшелон*⁸ [SRJaO]; **komendantskaja czast’** ‘pododdział podporządkowany bezpośrednio komendantowi garnizonu, np. pluton, batalion, kompania, pułk’: *W skład jego wchodzi tzw. „komendantskaja czast”, dokonywująca właśnie rewizyj, aresztowań* (...) – 31/5/96; zapoż. formalnosem. ros. *комендантская часть*⁹ [WSRP – tylko *часть* ‘jednostka

⁴ W jęz. ros. z franc.

⁵ SSRLJa podaje w znac. ‘Оборонительное сооружение в виде землянки с покрытием из круглого леса, жердей и т. п. для защиты военнослужащих от артиллерийского, монометного и т. п. огня противника’.

⁶ Por. także w znac. ‘skład pociągu z ludźmi lub ładunkiem, transportowany pod eskortą; pociąg z wojskiem’: *Długi eszelon stanął 18-go grudnia (...) na linii kolejowej (...) witany przez załogę bohaterkiego pociągu pancernego „Śmiały”* – 19/16/243; w jęz. pol. pod zaborem ros. rejestruje KarR 120, KarR 157; w PSWP (z franc.) w znac. ‘jednostka przewozowa transportu wojskowego, np. kolumna samochodów, grupa samolotów lub okrętów, pociąg z wojskowym ładunkiem albo żołnierzami’; w MASWO, SWO, SWOIZO i SJPD podobnie (ze wskazaniem na franc. genezę); ros. *эшелон* [SRJaO].

⁷ W znac. ‘składy pociągów pod eskortą, wywożących przesiedlanych, więzionych i zesłańców w głąb ZSSR’ [OstaszW 277].

⁸ W jęz. ros. z franc. [ESRJa].

⁹ *Комендантская часть* – есть подразделение подчиняющееся непосредственно коменданту гарнизона. Может быть это взвод, рота, батальон или полк. И исполняющие службу согласно уставов внутренней и караульной службы, <https://otvet.mail.ru/question/42387492> [dostęp 17.06.2017].

(wojskowa), oddział’]; **sotnia** ‘oddział złożony ze stu ludzi’: *Zajechali przed dwór. Padła komenda. Ustawili się sotniami, wyrównali* – 19/31/494 (2 razy); zapis w SIJP ‘setka, secina’ (z ukr.); w SJPD (z ros.); w ESWO: (od *sto*, dp. lm. w złożeniach *sot, sto*) ‘oddział złożony ze stu żołnierzy’ ze wskazaniem na ros. genezę; w SWOWN ‘konny pododdział Kozaków odpowiadający szwadronowi, liczący około stu ludzi’ (z ros.); wśród ros. pożyczek sprzed XIX w., które funkcjonują do dziś w polskim zasobie leksykalnym notuje ButtZB 504, BieLat 142, w nowszej pol. rejestruje KarRZ 281; zapoż. właściwe ros. *сотня* [SRJaO].

4. Nazwy stopni, specjalności wojskowych i słownictwo odnoszące się do nich:

generalissimus ‘najwyższy tytuł wojskowy nadawany za szczególne zasługi wojenne, a także osoba nosząca ten tytuł’: (...) *całą sprężyną gotującej się ofensywy był generalissimus Brusilow, jeden z najzdolniejszych jenerałów dawnej armii rosyjskiej* – 20/27/533 i 8 przykładów; w SW (*gieneralisymus*) i SJPD z łac.; wyraz funkcjonuje w jęz. ros. od czasów Piotra I (jako pożyczka z niem.) [ESRJa]; zapoż. właściwe ros. *генералиссимус* [SRJaO]; **generał-major** ‘generał brygady’: *Awan-sowany na gen.-majora sztabu jeneralnego udaje się na kresy imperyum rosyjskiego* (...) – 18/11/129 i 18/1/9; w powoj. pol. wil. rejestruje MędJP-III 200; zapoż. formalnosem. ros. *генерал-майор* [SRJaO]; **głównowierch** ‘dowódca (wódz) naczelny’: *Przedefilowali też przed mieszkańcami (...) sam Kiereński, Kornilow (...) a wreszcie (...) „głównowierch” Krylenko* (...) – 18/31–32/340 i 18/6/69; kalka słowotw.; por. ros. skrótowiec *главверх = верховный главнокомандующий* [TSJaS]; **główno-kamandujuszczyj** ‘sprawujący naczelne dowództwo’: *Na wiosnę r. 1918-go dwa nazwiska polskie terroryzowały „główno-kamandujuszczych”* (...): *Dowbor i Iwaszkiewicz* – 19/11/163; zapoż. formalnosem. ros. *главнокомадующий* [SRJaO]; **głównodowodzący** 1. rzecz. ‘wódz naczelny’: *Przedefilowali (...) przed mieszkańcami skromnego miasta wszyscy głównodowodzący, istny kalejdoskop*: (...) *Kiereński, Kornilow* (...) – 18/31–32/340 i 21/3/45, 35/35/693, zapis dopiero w SW, w SJPD bez kwalif.; w nowszym jęz. pol. powyższe znac. notuje BieLat 219; 2. *przym.* ‘sprawujący naczelne dowództwo’: (...) *jest depesza generała Ironside, głównodowodzącego wojskami sprzymierzonych w północnej Rosji* (...) – 29/52/1012 i 3 przykłady; obydwu użycia w pol. pod zaborem ros. rejestruje KarR 286–287; z Kresów płn.-wsch. notuje Czar 12 (wśród rusyc.); znane SW, w SJPD – przest.; w SPP z uwagą: „lepiej wódz naczelny”; jako rusyc. we współcz. pol. notuje WitR 75¹⁰; kalka słowotw. ros. *главнокомандующий* [SRJaO]; **junkier** ‘podoficer pochodzenia szlacheckiego’: *Pałac Zimowy podczas rewolucji. Sala biała. Junkrowie pilnują pałacu* (...) – 21/28/441 i 18/34/367; z pol. pod zaborem ros. w KarR 124–125; słowniki definicyjne (SWil bez kwalif., SW – daw., SIJP – daw.) wskazują na niem. genezę; międzyw. MASWO nie podaje etymologii; w PSWP (hist₁₀) w XVIII i pierwszej poł. XIX wieku w armii ros.: podoficer pochodzenia

szlacheckiego albo uczeń szkoły oficerskiej’ (z niem. *Junker*); w SWOiZO ‘ts’; zapoż. właściwe ros. *юнкер*¹¹ [WSRP]; **junkierski** ‘przym. od junkier’¹²: (...) *wstąpił do wojska, przeszedł szkołę junkierską przez 3 lata, aż został „praporszczykiem”* – 20/35/687 i 2 przykłady; z pol. pod zaborem ros. podaje KarR 125; zapis w SW, SJPD i PSWP z kwalif. hist.; zapoż. właściwe ros. *юнкерский* [SRJaO]; **kulomiotnik** ‘strzelec z karabinu maszynowego, działka szybkostrzelnego; kaemista, cekaemista’: (...) *bez granic ofiarny był typ przydzielonego do 5-ego pułku ułanów ochotniczego dywizjonu lwowskich kulomiotników (...)* – 21/5/75; kalka słowotw. ros. *пулемётчик* [SRJaO]; **kulomiotowy** ‘przym. od kulomiot’: (...) *30-tu żołnierzy polskich (...)* *napotkawszy liczniejszy oddział bolszewików z automobilem kulomiotowym, wzięło ich do niewoli, uzbroiło się w odebraną broń (...)* – 19/38/622 i 18/39/424; w pol. okresu zaborów notuje KarR 292; SJPD rejestruje w znac. ‘przym. od kulomiot’ z kwalif. rzad.; w PSWP ‘poch. od kulomiot; taki, który dotyczy kulomiotu, związany jest z ciężkim karabinem maszynowym’ (pot., wych. z użycia); kalka słowotw. ros. *пулемётный* [SRJaO – w haśle *пулемёт*]; **praporszczyk** ‘chorąży’: *Na wiosnę r. 1918-go dwa nazwiska polskie terroryzowały (...)* *praporszczyków bolszewickich: Dowbor i Iwaszkiewicz* – 19/11/163 i 5 przykładów; w pol. pod zaborem ros. pośw. KarR 137¹³; z Kresów płn.-wsch. jako rusyc.¹⁴ notuje SawP 86; w poradniku jęz. wśród rusyc. w Czar 8; zapis tylko w SW ze wskazaniem na źródło ros.; w jęz. pol. doby obecnej rejestruje BieLat 195 w znac. ‘podchorąży’; zapoż. formalnosem. ros. *прапорщик*¹⁵ [SRJaO]; **wzvodnyj** ‘plutonowy’: *Kto znał armię (...)* *ten zrozumie i oceni piekło, przez jakie naiwny chłopak przeszedł w ręku tych wszystkich (...)* *„wzvodnych”* – 22/19/294; zapoż. formalnosem. ros. *взводный* [WSRP].

5. Określenia żołnierzy i słownictwo do nich się odnoszące:

białogwardzista ‘w okresie rewolucji październikowej w Rosji człowiek walczący w szeregach kontrrewolucyjnej Białej Gwardii’: *Przestały już imponować plakaty, przedstawiające okrucieństwa białogwardzistów (...)* – 22/14/218 i 5 przykładów; w SJPD z kwalif. hist.; w jęz. pol. doby obecnej pośw. BieLat 217; kalka słowotw. ros. *белогвардеец* [SRJaO]; **białye orły** ‘białogwardziści; żołnierze walczący w szeregach Białej Gwardii w okresie wojny domowej w Rosji (1918–1920)’: (...) *wystarczyła na którymkolwiek innym odcinku frontu pogłoska: „białye orły наступajut!”*, *aby wywołać popłoch w szeregach czerwonej gwardyi* – 19/38/623 i 19/47–49/778 (2 razy); kalka słowotw. ros. *белые орлы* [SRJaO]; **boriec** ‘bojownik’: (...) *na polskim zagonie, znalazł*

¹¹ H. Karaś wiąże ten wyraz z wpływem jęz. ros., zaliczając go do rusyc. funkcjonujących już w dobie zaborów [KarR].

¹² *Junkier*: 1. ‘podoficer pochodzenia szlacheckiego’; 2. ‘uczeń szkoły oficerskiej’.

¹³ H. Karaś zauważa, że wskazane „poświadczenia dowodzą szerszego użycia wyrazu” [KarR 137].

¹⁴ Z. Sawaniewska-Mochowa uznaje go za regionalizm północnokresowy [SawP 86].

¹⁵ W jęz. ros. jest to kalka niem. *Fahnrich* [ESRJa].

schron (...) *biedny, spodlony tyrania „boriec” za bolszewicką „swobodę”* – 20/35/676; z pamiętników powstańców przytacza PihR 184 (w znac. ‘zapaśnik’); zapoż. formalnosem. ros. *бопеу* [WSRP]; **czerwonoarmiejec** ‘żołnierz Armii Czerwonej’: (...) *pan Heubart powiadamia (...)* *czerwonoarmiejców, marynarzy (...)* *o tem, że prezydent Wilson jest zwyczajnym łapownikiem!* – 20/10/182; w nowszej pol. etn. notuje BieLat 226; z powoj. prasy wil. podaje MędJP-III 128 (w znac. ‘czerwonoarmista’); kalka słowotw. ros. *красноармееу* [SRJaO]; **czerwony** ‘żołnierz Armii Czerwonej’: (...) *czerwoni ustawili artyleryę (...), mając dobry punkt obserwacyjny na cerkwi* – 20/31/605 i 4 poświadczenia; zapis w SW ‘skrajny, krańcowy, liberalny, radykalny, rewolucyjny’; rejestruje SJPD w użyciu rzeczownikowym ‘człowiek o poglądach, zapatrywaniach postępowych; lewicowiec, socjalista, komunista’ bez kwalif.; kalka sem. ros. *красный* [SRJaO¹⁶]; **czerwony oficer** ‘oficer o przekonaniach komunistycznych’: *Tu czerwoni oficerowie zdejmują swe odznaki (...)* *tu komunizm składa broń* – 32/2/28 i 22/14/218; analogiczne wyrażenia w międzyw. ZSRR, por. *czerwony dowódca, czerwony komendant*; kalka słowotw. ros. *красный офицер* [TSJaS]; **czerwony podoficer** ‘podoficer mający komunistyczne przekonania’: *Dowodzi nimi starszy towarzysz „czerwony podoficer”* – 22/14/218; kalka słowotw. ros. *красный офицер* [TSJaS]; **frontowik** ‘żołnierz będący na froncie, żołnierz oddziałów frontowych; frontowiec’: (...) *obawa (...)* *wstrzymuje także rozpędy „frontowików”, zwłaszcza, że obawiają się represji ze strony władz (...)* *za dezercję z frontu (...)* – 19/1/9; z pol. gwary żołnierskiej lat 1939–1945 podaje KanPG 317; w powoj. pol. etn. rejestruje BieLat 117 (pot. ‘frontowiec’); zapoż. formalnosem. ros. *фронтовик* [WSRP]; **gwardiejec** ‘gwardzista’: (...) *drapieżna łapa (...)* *nie oszczędziła (...)* *wnętrz zamkowych, rabując bogate zbiory, (...)* *wprowadzając do (...)* *Sali Sejmowej szeregi gwardiejców* – 23/49/782; pośw. z Kresów płn.-wsch. w KurzW 468, SawP 66; słowniki definicyjne jęz. pol. nie rejestrują; zapoż. formalnosem. ros. *гвардееу* [WSRP]; **jegier** ‘żołnierz specjalnej formacji strzelców wyborowych (w wojsku austriackim, pruskim i ros. w XVIII–XIX w.)’: *Pokazała się na lewym skrzydle naszym kolumna druga moskiewska złożona z Jegrow z armatami y kawaleryi (...)* – 19/45–46/727 i 18/34/367 (2 razy); z pol. okresu zaborów przym. *jegierski* podaje KarR 123–124; w SW z uwagą: wyraz przejęty za pośrednictwem ros. z niem.; w SJPD z kwalif. hist. (z niem.); zapoż. formalnosem. ros. *езерь* [SRJaO]; **krasnoarmiejec** ‘żołnierz Armii Czerwonej; czerwonoarmista’: *Nareszcie... pękł opór nieprzyjaciela, zachwiała się linia, krasnoarmiejcy rozpoczęli odwrót* – 20/27/534 (2 razy) i 10 poświadczeń; równoległe przykłady z Kresów płn.-wsch. w JoMęd 169 (z międzyw. pol. wil.); w jęz. pol. doby

¹⁶ Według S.I. Ożegowa „Относящийся к революционной деятельности, к советскому социалистическому строю, к Красной Армии. Красные войска. Красные (сущ.) вступили в город” [SRJaO].

obecnej rejestruje BieLat 125; zapoż. formalnosem. ros. *красноармеец* [SRJaO]¹⁷; **krasnoarmiejka** ‘czerwonoarmistka’: *Zapewniano ich, że Warszawa (...) przystroi ich niesmacznie i bez gustu odziane „komisarki” i „krasnoarmiejki”* – 20/37/711; w nowszym jęz. pol. notuje BieLat 179; zapoż. właściwe ros. *красноармейка* [SRJaO]; **nowobraniec** ‘poborowy, rekrut’: *Każdy nowobraniec może odbyć część służby w szeregach wojska (...)* – 26/51/889 (2 razy); wcześniejszy przykład pochodzi z pol. pod zaborem ros. [KarR 131], późniejszy – z jęz. pol. doby obecnej [BieLat 130]; zapoż. formalnosem. ros. *новобранец* [SSRLJa]; **opółczeniec** ‘żołnierz powołany do służby wojskowej w powszechnej mobilizacji’: *Powołane do obrony Sewastopola wojska regularne zastąpiły bezładne kupy opółczeńców (...)* – 23/5/70; znane w pol. okresu zaborów (SGW, KarR 213 notuje tylko formę *opółczenie*); w jęz. pol. doby obecnej rejestruje BieLat 132; zapożyczenie właściwe ros. *ополченец* [SRJaO]; **pawłowiec** ‘żołnierz pułku Pawłowskiego’: *Po Pawłowcach zrewoltowali się Wołyniacy (...)* – 18/20/236; jako rusyc. w pol. okresu zaborów notuje KarR 105; zapoż. formalnosem. ros. *павловцы* [SLI]¹⁸; **preobrażeniec** ‘żołnierz pułku preobrażeńckiego’: (...) *zrewoltowali się (...) Preobrażeńcy, za Preobrażeńcami pułk Litewski (...)* – 18/20/236; w pol. okresu zaborów notuje KarR 107 (jako zapoż. formalnosem. okazjonalne); zapoż. właściwe ros. *преображенец* [ROS]¹⁹; **sołdacki** ‘przym. od sołdat; żołnierski’: (...) *kryształowy wazon zdeptany sołdackim butem (...)* – 35/35/681 i 2 przykłady; w powoj. pol. rejestruje BieLat 142; zapoż. formalnosem. ros. *солдатский* [SRJaO]; **sołdat** ‘żołnierz’: (...) *ciemne sylwetki sołdatów bolszewickich snuły się wśród chat (...)* – 19/27/429 (2 razy) i 8 przykładów; są zapisy z pol. pod zaborem ros. [KarR 141, SGW]; z pamiętników zesłańców przytacza PihKZ 141; wcześniejsze pośw. z Kresów płn.-wsch. w KurzW 430–431, równoległe w JoMęd 168; SWil notuje jako prow., SW – gw., SJPD – przest. (w znac. ‘żołnierz rosyjski’) i wskazuje na ros. genezę; wśród rusyc. w tzw. Wiechu i jęz. potocznym rejestruje MilejK 257; z nowszej pol. etn. podają: BieLat 142, ButtN 15²⁰, KarRZ 281 i 284; zapoż. właściwe ros. *солдат* [SRJaO].

6. Nazwy wojsk:

armia czerwona ‘od roku 1918 do 1946 oficjalna nazwa armii radzieckiej – łączących sił zbrojnych Związku Radzieckiego’: (...) *armia czerwona poczęła posuwać się w kierunku północno-zachodnim (...)* – 20/30/595 i 4 przykłady; z pol. ogólnej (wśród rusyc.) w OstaszW 273 (z okresu drugiej wojny św.); kalka fraz. ros. *Красная*

¹⁷ U S.I. Ożęgowa w znac. ‘Боец Красной Армии’ [SRJaO].

¹⁸ *Павловцы* ‘солдаты Павловского (в честь Павла I) пехотного полка’.

¹⁹ Z informacją: „к Преображенский полк”.

²⁰ D. Buttler wyraz ten zalicza do grupy polskich emocjonalizmów, „które na gruncie języka rosyjskiego mają charakter całkowicie neutralny” [ButtN 15].

Армия [WSRP]; zob. *czerwona armia*; **Biała Gwardya** ‘ogólna nazwa wojsk w czasie wojny domowej w Rosji (1918–1920)’²¹: (...) *nie zdradzali sprzymierzeńców, czego nie można było powiedzieć o współdziałającej z koalicją „białej gwardyi” rosyjskiej – 19/47–49/777*; w pol. doby zaborów jako „pożyczkę typową dla nowego okresu”, która pojawiła się po rewolucji w Rosji w 1917 r. podaje KarR 92 (*Biała Gwardia*); kalka fraz. ros. (sowiezym): *Белая гвардия* [SRJaO²² – w hasle *гвардия*]; **czerwona armia** ‘od roku 1918 do 1946 oficjalna nazwa armii radzieckiej – lądowych sił zbrojnych Związku Radzieckiego’: *Atak czerwonej armii szedł trzema strugami: pierwszą (...) było parcie na Warszawę (...) – 20/39/738 i 12 przykładów*; zapis tylko w SJPD; kalka fraz. ros. *Красная Армия* [WSRP – w hasle *красный*]; **Krasnaja Armia** ‘nazwa armii rosyjskiej w latach 1918–1946; Armia Czerwona’²³: (...) *zapasy nadesłane zostaną (...) oddane głodnym, a nie będą zużytkowane dla celów agitacji i dla „Krasnej Armji” – 22/23/359*; kalka fraz. ros.: *Красная Армия* [SRJaO].

7. Inne:

branyj ‘bojowy’: *„Branyj Gienierał” jak zwą Dowbora-Muśnickiego (...) co walczył bohatersko pod Szypką, zajmował w imieniu Rosyi cesarski pałac w Pekinie (...) – 18/6/69*; zapoż. formalnosem. ros. *бранный* [WSRP]; **jaszczyk** ‘wóz z okutą skrzynią służący do przewożenia amunicji artyleryjskiej; wóz artyleryjski’: *Czterech tylko kanonierów było nas do posługi działa, a piąty podoficer zajęty był wydawaniem ładunków z przodkary i jaszczyka – 21/3/44*; w jęz. prasy pol. połowy XIX w. rejestruje BiałS 57 (z ros.); jest też zapis z pol. okresu zaborów [KarR 123]; w SL tylko w znaczeniu ‘puszka, czyli naczynko, w którym się masło na stół daje (z ros. *ящик* ‘skrzynia, szuflada’); podobnie w SWil; SW podaje już w znac. ‘skrzynka do przewożenia amunicji’; notują także SJPD i PSWP²⁴ (ze wskazaniem na ros. genezę); według F. Sławskiego *jaszczyk* ‘naczynie na masło’ jest wyrazem rodzimym, w znac. ‘wóz artyleryjski’ (XIX w.) – rusyc. [SEJPSł]; w nowszym jęz. pol. pośw. BieLat 119 i KarRZ 283; zapoż. właściwe ros. *ящик – зарядный ящик* ‘повозка для снарядов’ [SRJaO – przest.]²⁵; **szynel** ‘płaszcz wojskowy, studencki specjalnego kroju, z patkami z tyłu’: *Mieliśmy czarne spodnie (...) popielate szynele na wzór oficerskich – 26/51/889*

²¹ Definicja za słownikiem jęz. ros. [SRJaO].

²² Według S.I. Ożegowa *Белая гвардия* to „общее название войск в гражданскую войну 1918-20 гг.” [SRJaO].

²³ Definicję podaję za słownikiem jęz. ros. [SRJaO].

²⁴ Tu z uwagą: „W Polsce *jaszczyki* używane były w Królestwie Polskim oraz w okresie międzyw.” [PSWP].

²⁵ Por. też *jaszcz* ‘ts.’: *Pociski niesiemy kładką. Pierwszy jaszcz pusty, zaprzężony szóstką koni, wjeżdża w bystre wody. (...) woda uderza o pustą skrzynkę – 21/9/139*; z pol. pod zaborem ros. podaje KarR 243, z Kresów pñ.-wsch. notują: Czar 13, SawP 159; w znac. *wojskowym* dopiero w powoj. SJPD; w PSWP ‘ts.’ z dodatkową informacją: ‘wóz (...) używany do transportu amunicji w Królestwie Polskim oraz w okresie międzyw.’ (ze wskazaniem na źródło ros.); pierwsze użycie przypada na XIX-1 przez A. Mickiewicza, „w tym znac. wojskowym podobno z ros.” [ESJPBa]; kalka sem. ros. *ящик* [SRJaO].

i 7 przykładów; w pol. pod zaborem ros. rejestruje KarR 169–170, w nowszym jęz. pol. – BieLat 146, KarRZ 281; SWil, SW, SJPD wskazują na ros. genezę (od poł. XIX w. jako ‘męski płaszcz dopasowany do figury, ozdobiony patkami i metalowymi guzikami, noszony przez rosyjskich wojskowych, a także przez niektórych urzędników państwowych i uczniów carskiej Rosji w XIX i na początku XX w.’); zapoż. właściwe ros. *шинель* [SRJaO]; **wojenny** ‘związany z wojskiem, wojskowy’: *W roku 1927 wstępuje do Wyższej Szkoły Wojennej (...)* – 39/11/213 i 25 przykładów; wcześniejsze pośw. z pol. pod zaborem ros. w KarR 240²⁶; są także zapisy z Kresów pñ.-wsch. w Czar 28 i KurzW 449; rejestruje SL; w SWil i SW bez kwalif., w SJPD – daw.; powyższy rusyc. piętnują autorzy poradników językowych z II poł. XIX i I ćw. XX w. [Łęt 331]; z powoj. prasy wil. podaje MędJP-III 831; kalka sem. ros. *военный* ‘wojenny’ i ‘wojskowy’ [SRJaO].

Wnioski

W niniejszym artykule zaprezentowano zapożyczenia z języka rosyjskiego dotyczące sfery wojskowej. Z „Tygodnika Ilustrowanego” wydawanego w Warszawie w dwudziestoleciu międzywojennym wynotowano 47 wyrazów, poświadczonych łącznie 215 przykładami. Najczęściej rejestrowano 2 leksemy, a mianowicie *kulomiot* (54 razy) i *wojenny* ‘wojskowy’ (26 razy).

W wyekscerpowanym materiale dominują zapożyczenia formalnosemantyczne. Jest ich 28, m.in. *frontowik, gnerał-major, kindżał, nowobraniec, opołczeniec, sotnia*. Na drugim miejscu znalazły się kalki słowotwórcze (11 jednostek) m.in. *białogwardzista, czerwonoarmiejec, gławnowierch, jednoróg, kulomiotnik*. Najskromniej reprezentowane są kalki semantyczne (3 wyrazy: *blindaż, czerwony, wojenny*).

Część przytoczonych tu rosyjskich terminów wojskowych to tzw. cytaty, ujęte przez redaktorów w cudzysłów (m.in. *boriec, eszelon, gławno-kamandujuszczij, gławnowierch, komendantskaja czast’, kortik, nagan, praporszczyk, wzwodnyj*). Użyte są w pełni świadomie dla ubarwienia i uwiarygodnienia tekstu. Podawanie ich w cudzysłowie oznacza dystansowanie się redaktorów od tego słownictwa, a zarazem dowodzi dobrej znajomości języka rosyjskiego, prawdopodobnie nie tylko samych piszących, lecz także czytelników, do których badane teksty prasowe adresowano.

W ekscerpce zwraca uwagę leksyka przejęta z innych języków do polskiego za pośrednictwem rosyjskim. Trzy jednostki (*jegier, junkier, junkierski*) pochodzą z języka niemieckiego, dwie inne (*eszelon, transzeja*) z francuskiego. Jeden wyraz (*kindżał*) został przejęty z arabskiego lub perskiego.

²⁶ Por. też: Karaś 1992, 129.

Analiza szaty językowej „Tygodnika Ilustrowanego” wykazała, że rosyjskie słownictwo wojskowe, dostrzeżone na łamach badanego czasopisma, najliczniej występowało w polszczyźnie etnicznej okresu zaborów. Do tej grupy należy dwadzieścia wyrazów – tj. 42,5% całego ekserptu (np. *jaszczyk, jednoróg, kindżał, kulomiot, nowobraniec, pawłowiec, preobrażaniec, szynel*). Pięć jednostek (głównodowodzący, *praporszczyk, żołdat, transzeja, wojenny*) funkcjonowało na Kresach północno-wschodnich nieco wcześniej, trzy zaś (*krasnoarmiejec, kulomiot, żołdat*) w XX-leciu międzywojennym, a cztery leksemy zarejestrowano w powojennej polszczyźnie wileńskiej (*blindaż, czerwonoarmiejec, generał-major, wojenny*). Dwa wyrazy (*boriec, żołdat*) znamy z XIX-wiecznych pamiętników zesłańców. Trzeba podkreślić, że w tygodniku znalazło się osiemnaście rusycyzmów dotyczących wojskowości, zanotowanych w nowszym języku polskim (m.in. *kulomiot, nagan, żołdat, transzeja*). Ich obecność jest świadectwem silnego utrwalenia się w polszczyźnie.

Bibliografia

- Bizior-Ociepa Renata. 1999–2000–2001. *O zasobie i funkcjach leksyki wojskowej i religijnej w utworach Jędrzeja Kitowicza*. Prace Naukowe. „Pedagogika” 8–9–10: 999–1013.
- Bochnak Anna. 1975. *Nazwy białej broni w języku polskim i francuskim*. „Język Polski” nr 5: 364–370.
- Karaś Halina. 1992. *Kalki semantyczne z języka rosyjskiego w polszczyźnie II połowy XIX i początków XX w. w świetle ówczesnych źródeł poprawnościowych*. W: *Studia nad słownictwem XIX wieku*. T. I. Red. Kupiszewski W. Warszawa: Dom Wydawniczy ELIPSA: 105–137.
- Klemensiewicz Zenon. 1960. *W poszukiwaniu środków naprawy języka prasy polskiej*. „Nowa Kultura”: 5–6.
- Klemensiewicz Zenon. 1999. *Historia języka polskiego*. Wyd. VII. Warszawa: Państwowe Wydawnictwa Naukowe.
- Kmieciak Zenon. 1981. *Prasa warszawska w latach 1908–1918*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwa Naukowe.
- Marciniak Stanisław. 1987. *Język wojskowy*. Warszawa: Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej.
- Paczkowski Andrzej. 1980. *Prasa polska w latach 1918–1939*. W: *Historia prasy polskiej*. T. III. Red. Łojek J. Warszawa: Państwowe Wydawnictwa Naukowe.
- Szlesiński Iwo. 1985. *Słownictwo wojskowe w wybranych tekstach literackich i historycznych XVII wieku*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Walczak Bogdan. 1982. *Z zagadnień etymologizacji zapożyczeń romańskich w języku polskim*. Język. Teoria. Dydaktyka. Materiały V Konferencji Młodych Językoznawców-Dydaktyków. Kielce: Wyższa Szkoła Pedagogiczna: 172–194.

Wykaz skrótów bibliograficznych

- BiałS – Białoskórska Mirosława. 1992. *Słownictwo prasy polskiej połowy XIX wieku. Zjawiska progresywne i recesywne*. Szczecin: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
- BieLat – Bielecka-Latkowska Janina. 1987. *Rosyjskie zapożyczenia leksykalne we współczesnym języku polskim w świetle materiałów słownikowych i prasy powojennej (1945–1987)*. Kielce: Wyższa Szkoła Pedagogiczna.

- ButtN – Buttler Danuta. 1973. *Nowsze zapożyczenia rosyjskie w języku polskim*. „Zeszyty Naukowo-Dydaktyczne Filii UW w Białymstoku, VI. Humanistyka”. T. II. Białystok: 5–36.
- Czar – Czarkowski Ludwik. 1996. *Słowniczek najpospolitszych rusycyzmów*. Wyd. II. Wilno: J. Zawadzki.
- ESJPBa – Bańkowski Andrzej. 2000. *Etymologiczny słownik języka polskiego*. T. 1–2. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- ESRJa – Fasmer Maks. 1986–1987. *Étimologičeskij slovar' russkogo Źyka*. T. 1–4. Moskva [Фасмер Макс. 1986–1987. *Этимологический словарь русского языка*. T. 1–4. Москва].
- JoMęd – Joachimiak-Prażanowska Joanna, Mędelska Jolanta. 2001. *Słownictwo polszczyzny północnokresowej a leksykalne wpływy wschodniosłowiańskie*. W: *Język i kultura na pograniczu polsko-ukraińsko-białoruskim*. Lublin: Instytut Europy Środkowo-Wschodniej: 157–177.
- KanPG – Kania Stanisław. 1996. *Polska gwara żołnierska lat 1939–1945*. W: *Język polski czasu drugiej wojny światowej (1939–1945)*. Red. Bajerowa I. Warszawa: Wydawnictwo Energeia: 311–321.
- KarR – Karaś Halina. 1996. *Rusycyzmy słownikowe w polszczyźnie okresu zaborów*. Warszawa: „Elipsa”.
- KarRZ – Karaś Halina. 2007. *Rosyjskie zapożyczenia formalnosemantyczne w „Uniwersalnym słowniku języka polskiego” pod redakcją Stanisława Dubisza*. „Prace Filologiczne” LIII: 279–289.
- KurzW – Kurzowa Zofia. 1993. *Język polski Wileńszczyzny i kresów północno-wschodnich XVI–XX w*. Warszawa–Kraków: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Łęt – Łętowski Aleksander. 1915. *Błędy nasze. Rzecz o czystości języka polskiego na Litwie*. Wilno: Nakładem Księgarni Józefa Zawadzkiego.
- MASWO – Michała Arcta „Słownik wyrazów obcych”. 1939. Warszawa: Wydawnictwo M. Arcta.
- MędJP-III – Mędelska Jolanta. 2004. *Język polskiej prasy wileńskiej (1945–1979)*. T. III: *Lata 1960–1979*. Cz. 2. *Słowotwórstwo, wyrazy*. Bydgoszcz: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej.
- MilejK – Milejkowska Halina. 1966. *Kilka uwag o rusycyzmach w tzw. Wiechu i w języku potocznym*. „Poradnik Językowy” nr 6: 256–260.
- OstaszW – Ostaszewska Danuta. 1996. *Wpływy rosyjskie i ukraińskie*. W: *Język polski czasu drugiej wojny światowej (1939–1945)*. Red. Bajerowa I. Warszawa: Wydawnictwo Energeia: 271–281.
- PihKZ – Pihan-Kijasowa A. 2002. *Z dziejów najstarszych wpływów języka rosyjskiego na polszczyznę*. „Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Językoznawcza” IX (XXIX). Poznań: 131–145.
- PSWP – *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*. 1994–2005. Red. Zgólkowa H. T. 1–50. Poznań: Wydawnictwo Kurpisz.
- ROS – *Russkij orfografičeskij slovar'*. 1999. Red. Lopatin V.V. Moskva: Rossijskaâ akademiâ nauk. [Русский орфографический словарь. 1999. Ред. Лопатин В.В. Москва: Российская академия наук].
- SarT – Sarnowski Michał. 1991. *Terminy pochodzenia rosyjskiego w języku polskim*. „Slavica Wratislaviensia”. LXII. Wrocław: 231–235.
- SawP – Sawaniewska-Mochowa Zofia. 1990. *Poradnik Jana Karłowicza jako źródło poznania potocznej polszczyzny północnokresowej*. *Słownictwo*. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego.
- SEJPSI – Sławski Franciszek. 1952–1982. *Słownik etymologiczny języka polskiego*. Kraków: Towarzystwo Miłośników Języka Polskiego.
- SGW – Wieczorkiewicz Bronisław. 1966. *Słownik gwary warszawskiej XIX wieku*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

- SIJP – Michała Arcta „Słownik ilustrowany języka polskiego”. 1916. Warszawa: Wydawnictwo M. Arcta.
- SJPD – Słownik języka polskiego. 1958–1968. Red. Doroszewski W. T. 1–10. Warszawa: Polska Akademia Nauk.
- SL – Linde Samuel B. 1807–1814. Słownik języka polskiego. T. 1–6. Lwów: Staraniem i nakładem Zakładu Narodowego im. Ossolińskich.
- SRJaO – Ożegow Sergej I. 1990. *Slovar' russkogo âzyka. Izdatel'stvo Russkij Âzyk* [Ожегов Сергей И. 1990. *Словарь русского языка*. Москва: Русский Язык].
- SSRLJa – Černyšev V.I. 1948–1965. *Slovar' sovremenogo russkogo literaturnogo âzyka*. T. 1–17. Moskva–Leningrad [Чернышев В.И. 1948–1965. *Словарь современного русского литературного языка*. T. 1–17. Москва–Ленинград].
- SW – Karłowicz Jan, Kryński Adam Antoni, Niedźwiedzki Władysław. 1900–1927. *Słownik języka polskiego*. T. 1–8. Warszawa: Wydawnictwo Badań Literackich PAN.
- SWil – Zdanowicz Aleksander i in. 1861. *Słownik języka polskiego*. Wilno: Maurycy Orgelbrand.
- SWO – *Słownik wyrazów obcych*. 1959. Red. Rysiewicz Z. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy.
- SWOiZO – Kopaliński Władysław. 2002 *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych z almanachem*. Warszawa: MUZA.
- TSJaS – Mokienko Valerij. M., Nikitina Tat'ana. G. 2005. *Tolkovoj slovar' âzyka Sovpedii*. Moskva: AST-Astrel [Мокиенко Валерий. М., Никитина Татьяна. Г. 2005. *Толковый словарь языка Совпедии*. Москва: АСТ-Астрель].
- WitR – Witkowski Wiesław. 1957. *Rusycyzmy we współczesnym języku polskim*. „Język Rosyjski” nr 2: 73–77.
- WSRP – Mirowicz Anatol, Dulewiczowa Irena, Grek-Pabisowa Iryda, Maryniakowa Irena. 2001. *Wielki słownik rosyjsko-polski*. T. 1–2. Warszawa: Wiedza Powszechna.

Summary

Frontowik, głównowierch, opolczeniec, or russian military terminology in inter-war Warsaw press

Russified words concerning army field have been presented in the given article. They were excerpted from “Tygodnik Ilustrowany”. The author explores all annuals of the questioned newspaper, namely the period 1918–1939. She tried to interpret in a semantic way the collected lexical russicisms in respect of their definitions in definitional dictionaries of Polish language, in etymological dictionaries and in other sources. The following topic groups concerning the army were distinguished taking into consideration the noted lexicon, topic groups differing as far as the meaning is concerned: weapon names, military reinforcement, divisions and subdivisions, rank and military occupational specialty, soldiers designation and armies names. Formal and semantic borrowings dominated in the field. Word-formative calques were found on the second place. Semantic calques represented the smallest group.

Key words: military terminology, Warsaw press, Russian lexis

Kontakt z Autorką:
joanna.j@wp.pl